Съдът на коя държава е компетентен?

Словения

1 До кой съд трябва да се подаде исковата молба — до обикновен граждански съд или до специализиран съд (напр. съд по трудовоправни спорове)?

В Словения компетентни да разглеждат гражданскоправни спорове на първа инстанция са районните съдилища (*okrajna sodišča*) и окръжните съдилища (*okrožna sodišča*). Тези съдилища имат компетентност да се произнасят по всички типични гражданскоправни въпроси и спорове (определяне на обезщетения, имотни въпроси, семейни спорове и др.). Въпросът за пределите на компетентността на районните и окръжните съдилища е разгледан по-долу.

Само окръжните съдилища са компетентни да разглеждат и решават търговски спорове на първа инстанция. Търговски са споровете, при които всяка от страните по гражданско дело е дружество, институция (включително публична институция), кооперация, държавата или органи на местно самоуправление. Търговски са и споровете, свързани с правоотношенията между еднолични търговци, произтичащи от тяхната стопанска дейност, и дружества, институции (включително публични институции), кооперации, държавата или органи на местно самоуправление.

Съгласно закона компетентни да разглеждат трудовоправни спорове, дори когато по делото е налице гражданскоправен спор, са съдилищата по трудовоправни спорове (*delovna sodišča*) и съдилищата по социалноосигурителни спорове (*socialna sodišča*). Трудовоправните спорове засягат отношенията между работодател и служител, които представляват нарушения на правата и задълженията, произтичащи от трудови правоотношения. Съдилищата по трудовоправни спорове са компетентни да решават индивидуални трудови спорове (спорове, произтичащи от трудови правоотношения, и имуществени спорове, свързани с такива правоотношения), колективни трудови спорове (спорове, едната страна по които обикновено е профсъюз или друга институционална форма за представителство на работниците), спорове относно законността на стачки и спорове, свързани с правата на работниците да участват в управлението на предприятието, които са им предоставени от словенското законодателство. Съдилищата по социалноосигурителни спорове решават спорове, свързани с права, произтичащи от осигуряване за пенсия и нетрудоспособност, здравно осигуряване и осигуряване за безработица, както и с права, свързани със семейни и социални обезщетения.

Тъй като въпросът за компетентността възниква само при предявяването на иска пред съда (преди съдът да разгледа и да се произнесе с решение по делото, той проверява дали искът попада в неговата компетентност), се препоръчва ищецът първо да се консултира с адвокат, за да избегне ненужно забавяне. При всяко производство, което разглежда, съдът винаги трябва да анализира въпроса за компетентността и да се увери, че никой друг (например административен) орган не е компетентен по спора. Ако съдът установи, че не е компетентен, той трябва да отхвърли иска. Това води да ненужна загуба на време и увеличава разноските на страната.

Информация относно организацията, седалището и компетентността на съдилищата може да се намери на официалния уебсайт на Върховния съд на Република Словения (*Vrhovno sodišče Republike Slovenije*): http://www.sodisce.si/

2 Ако компетентни са обикновените граждански съдилища (т.е. те са съдилищата, които разглеждат съответния вид казуси), как може да се разбере до кой от тях трябва да бъде подадена исковата молба?

Искове могат да се предявяват пред всеки съд в Словения, но ищецът следва да се съобразява с материалната компетентност (кой съд е компетентен да разгледа иска по същество) и местната компетентност. На уебсайта на Върховния съд на Република Словения е поместена основна информация за адресите на всички районни и окръжни съдилища в Словения: http://www.sodisce.si/

В Словения материалната компетентност на първа инстанция, т.е. възможността съдът да се произнесе по конкретен иск, е поделена между районните и окръжните съдилища. От решаващо значение за определяне на компетентния по даден спор съд са следните два критерия: цената на иска (предметът на спора) и правното основание на спорното правоотношение (съдържанието и предметът на спора).

В този смисъл общото правило е, че окръжните съдилища разглеждат по-важните спорове с висока цена на иска, които са от голямо значение за живота на съответната страна или са сложни в правно отношение, тъй като съдилищата са длъжни прилагат в хода на делото закони, които се отнасят до сложна и деликатна правна проблематика (напр. развод, искове за издръжка на дете).

Апелативните съдилища с обща компетентност (*višja sodišča*), които в Словения са четири на брой, правораздават на втора инстанция. Не е възможно да се предяви иск направо пред тези съдилища. Апелативните съдилища разглеждат жалби срещу решенията на районните и окръжните съдилища, както и спорове за компетентност между районните и окръжните съдилища в съдебния район, върху който се простира тяхната компетентност.

Върховният съд на Република Словения е компетентен да се произнася по жалби срещу решенията на апелативните съдилища, и по-специално взема решения по ревизионни жалби и по касационни жалби. Когато е подадена молба по реда на извънредно производство, заинтересованата страна трябва да бъде представлявана от адвокат. По закон само правоспособни адвокати могат да извършват определени процесуални действия пред Върховния съд.

2.1 Има ли разлика между по-нисшестоящите и по-висшестоящите обикновени граждански съдилища (напр. районните съдилища като по-нисшестоящи съдилища и окръжните съдилища като по-висшестоящи такива) и ако да, кой от тях е компетентен по моя казус?

Както е посочено в предишната точка, компетентността на първа инстанция е поделена между районните и окръжните съдилища. Тези два вида съдилища обаче не са в строго йерархични отношения. Компетентността на съдилищата е определена от закона, но като цяло окръжните съдилища разглеждат дела, които са по-сложни в правно и фактическо отношение.

Съгласно Гражданския процесуален закон (*Zakon o pravdnem postopku* — ГПЗ) районните съдилища, които в Словения са 44 на брой, са компетентни да се произнасят по следните видове дела:

имуществени искове, когато цената на иска не надхвърля 20 000 EUR;

спорове за нарушаване на права на собственост;

спорове, свързани със сервитути и вещни тежести;

спорове, свързани с наемни отношения.

Районните съдилища разглеждат и дела за правна помощ, по които по закон никой друг съд не е компетентен, както и други дела, определени от закона.

Окръжните съдилища, които в Словения са 11 на брой, са компетентни да се произнасят по следните видове дела:
имуществени искове, когато цената на иска надхвърля 20 000 EUR;
искове за установяване или оспорване на бащинство и на произход от майката;
брачни спорове;
спорове, свързани със задължения за издръжка;
спорове, свързани със закрилата и отглеждането на децата;
спорове, свързани с личните отношения на децата с родителите и с други лица, когато се разглеждат съвместно със спорове, свързани със закрилата и отглеждането на децата;
спорове, свързани с авторски права и със защитата или използването на изобретения и търговски марки или с правото на използване на търговско наименование, както и спорове свързани със защитата на конкуренцията;
търговски спорове;
спорове, възникнали във връзка с производства по несъстоятелност.
Разглеждането на първа инстанция на дела, свързани с права на интелектуална собственост, е от изключителната компетентност на Окръжния съд на Любляна. Окръжните съдилища са компетентни и по искове за международна правна помощ и за правна помощ в производства за признаване на решенията на чуждестранни съдилища, като освен това разглеждат и други дела, определени по закон.

2.2 Териториална компетентност (съдът в град А или съдът в град Б е компетентен по моя казус?)

По принцип иск може да се предяви пред всяко от първоинстанционните съдилища в Словения, посочени по-горе. Съдът, пред който е предявен искът, трябва да се произнесе относно своята компетентност да разгледа делото, преди да даде ход на делото по същество. Ако съдът установи, че няма териториална компетентност по съответното дело, може да обяви, че не е компетентен и да прехвърли делото на друг съд, въпреки че е длъжен да стори това само ако насрещната страна повдигне въпроса за липсата на компетентност. Той обаче е длъжен да стори това, ако друг съд има изключителна териториална компетентност по иска. Съществуват обаче някои общи правила за определяне на териториалната компетентност на съдилищата, които се прилагат от съображения за икономия на разходи за страните и по-бързо приключване на производството. ГПЗ съдържа критерии за определяне на общата и специалната териториална компетентност, като това става съобразно предмета на спора и страните по него. Подробно описание се съдържа в следващите точки.

2.2.1 Основни правила за териториалната компетентност

Съгласно тези критерии, срещу физическо или юридическо лице искът се предявява пред съда, който е териториално компетентен за района, където се намира постоянното местопребиваване на ответника или седалището на юридическото лице. Ако искът е срещу чуждестранно физическо или юридическо лице, обща териториална компетентност има съдът, в чийто съдебен район се намира местопребиваването на физическото лице в Словения или където е регистриран клонът на юридическото лице.

2.2.2 Изключения от основните правила

В определени случаи ГПЗ дава на страните по делото възможност да предявят иска си пред съд, различен от този с обща териториална компетентност. В специално предвидени случаи (с оглед на предмета или същността на спора) страната може да предяви иск само пред съда, който единствен е компетентен да разгледа съответния иск (в такъв случай говорим за изключителна териториална компетентност).
Ако ищецът предяви иск пред съд, който не е териториално компетентен, съдът се обявява за некомпетентен и делото се прехвърля на друг компетентен съд, където разглеждането на делото продължава, както ако искът е предявен пред този съд.

2.2.2.1 Кога може да се избира между съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило) и друг съд?

Както е посочено по-горе, в някои случаи е възможно две съдилища да са едновременно териториално компетентни по даден спор. В тези случаи ищецът може да избере пред кой съд да предяви иска си (**избирателна компетентност**).
Този вид компетентност е уредена в членове 49—65 от Гражданския процесуален закон. По долу са описани само най-важните случаи и тези от най-голямо значение за страните по делото.
По споровете за издръжка на съпруг е компетентен не само съдът, който има обща териториална компетентност, но и съдът по постоянното местопребиваване на ищеца (лицето, което има право на издръжка). Страните по брачни спорове (бракоразводни дела) също имат право да изберат компетентен съд. В този случай компетентен да разгледа делото е съдът по последното съвместно местопребиваване на съпрузите. По спорове за установяване или оспорване на бащинство или на произход от майката компетентен е и съдът по постоянното или временното местопребиваване на детето, което има право да предяви иск съгласно словенското законодателство. В случаите, когато словенски съд е компетентен да разглежда такива спорове поради това, че постоянното местопребиваване на ищеца е в Словения, териториално компетентен е съдът по постоянното местопребиваване на ищеца. По извъндоговорни претенции за обезщетение за вреди (такива най-често са случаите, свързани с пътнотранспортни произшествия) успоредно със съда, който разполага с обща териториална компетентност, компетентен е съдът, в чийто район е възникнало вредоносното събитие (напр. мястото на пътнотранспортното произшествие), или съдът, в чийто район са възникнали последиците на събитието. В случай на произшествие, довело да загуба на човешки живот или тежки травми, компетентен е и съдът по постоянното или временното местопребиваване на ищеца. По спорове, свързани с договорни отношения между страните, компетентен е и съдът по мястото, където е следвало да бъдат изпълнени договорните задължения. Подобни са разпоредбите относно споровете във връзка с менителници или чекове (компетентен е съдът по мястото на плащане).
Освен това избирателната компетентност се прилага и по спорове, свързани с правоотношения по потребителски договори, по които ищецът е потребител (само за физически лица). В такива случаи е компетентен не само на съдът, който има обща териториална компетентност, но също и съдът по постоянното или временното местопребиваване на потребителя. Ако по спор, произтичащ от потребителски договор, ищецът е дружество, компетентен е съдът по постоянното или временното местопребиваване на потребителя. Различна териториална компетентност е възможна само ако потребителят и дружеството сключат споразумение за това след възникването на спора или споразумение, което допълнително позволява на потребителя да започне производство пред други съдилища. Освен това по спорове, свързани със застрахователни правоотношения, при които ответникът е застрахователно дружество, компетентен е не само съдът с обща териториална компетентност и съдът по седалището на клона на застрахователното дружество, но също и съдът по постоянното или временното местопребиваване или седалището на ищеца. По спорове, свързани със застрахователни правоотношения, застрахователното дружество може да предяви иск само пред съда по постоянното или временното местопребиваване или седалището на ответника, който е титуляр на полицата, на застрахованото лице или на третото ползващо се лице по застрахователния договор. Различна териториална компетентност е възможна само ако страните по спора сключат споразумение за това след възникването на спора или споразумение, което допълнително позволява на ответника, който е титуляр на полицата, на застрахованото лице или на третото ползващо се лице по застрахователния договор да започне производство пред други съдилища.
Както е посочено по-горе, в Гражданския процесуален закон са предвидени и други случаи на избирателна компетентност.

2.2.2.2 Кога трябва да се избере съд, различен от съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило)?

В определени случаи законът предвижда специална териториална компетентност и определя съд, който единствен е компетентен да разглежда съответните спорове. Тогава говорим за **изключителна териториална компетентност**, която се прилага, както следва:
по спорове, свързани с вещни права, нарушаване на права на собственост и наемни отношения, с изключителна териториална компетентност разполага съдът, в чийто район е разположен имотът;
по спорове, свързани с вещни права върху морски плавателни съдове или въздухоплавателни средства (както и по спорове, свързани с лизинг на такива вещи), с изключителна териториална компетентност разполага съдът, в чийто район се намира регистърът на плавателния съд или въздухоплавателното средство;
по спорове, възникнали в хода или в резултат на съдебни или административни изпълнителни производства, и по спорове, възникнали в хода или във връзка с производства по несъстоятелност, с изключителна териториална компетентност разполага съдът, в чийто район е съдът, който осъществява изпълнителното производство или производството по несъстоятелност.

2.2.2.3 Могат ли страните сами да определят за компетентен съд, който при други обстоятелства не би бил компетентен?

Словенското законодателство допуска страните по даден спор да се договорят относно компетентния съд на първа инстанция (**споразумение за териториална компетентност**). Страните могат да предвидят с договор различна от определената по закон **териториална компетентност**. Трябва да се подчертае обаче, че страните не могат да сключат договор за изменение на материалната компетентност, която се определя само от закона (вж. обяснението по-горе).

Страните могат да се договорят, че на първа инстанция спорът им ще бъде разгледан от съд, който иначе не би имал териториална компетентност. Основното изискване, което трябва да спазят страните, е определеният от тях съд да е компетентен да реши делото по същество, т.е. да разполага с материална компетентност (вж. разделението на компетентността между районните и окръжните съдилища). Не се допуска договаряне и когато законът предвижда изключителна териториална компетентност за даден съд (вж. предишната точка).

Договорът между страните следва да се сключи в писмена форма и да се отнася до съществуващ или бъдещ спор, свързан с тяхно конкретно правоотношение. Ищецът следва да приложи договора към исковата молба, с която предявява иск пред съответния съд. Важно е да се отбележи, че по време на производството, т.е. след като пред съда вече е предявен иск, не може да се сключи договор за определяне на териториалната компетентност, тъй като този договор трябва да е приложен към исковата молба.

3 Когато компетентни са специализираните съдилища, как може да се разбере кой съд следва да бъде сезиран?

В словенската правосъдна система липсват специализирани съдилища в областта на гражданското и търговското право (напр. специализирани семейни съдилища за решаване на брачни спорове или спорове между родители и деца), като всички граждански спорове се решават от районните и окръжните съдилища или техните граждански и търговски отделения. Към съдилищата функционират специални отделения (гражданско, семейно, търговско, по изпълнителни производства, по безспорни производства и за пробация). По принцип в тези отделения правораздават и постановяват решения специализирани съдии.

Специализирани съдилища са създадени само по трудовоправни и социалноосигурителни спорове. Тяхната организация и компетентност са описани във встъпителните бележки.

Връзки по темата:

http://www.sodisce.si/
http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov
https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs
http://www.pisrs.si/Pis.web/

Последна актуализация: 08/09/2021

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държвата-членка, отговорна за тази страница.